

Fredagen den 2 december

Kl. 10.00

Om förbudet mot handel med Sydafrika

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 24 november.

2 § Svar på interpellation 1988/89:66 om förbudet mot handel med Sydafrika

Anf. 1 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig vad regeringen gör för att klarlägga om och hur det svenska förbudet mot handel med Sydafrika kringgås genom ommärkning i tredje land och vilka internationella kontakter regeringen har tagit eller avser att ta för att förhindra ett kringgående av den svenska sanktionslagstiftningen.

Det är riktigt att det finns rykten om att sanktionslagstiftningen kringgås på olika sätt. Regeringen är givetvis av samma uppfattning som Pär Granstedt när det gäller vikten av att den svenska sanktionslagstiftningen efterlevs. Som ett uttryck för detta har regeringen, som Pär Granstedt påpekar, föreslagit (se prop. 1988/89:22) att tullen får ökade befogenheter att utreda och ingripa mot brott mot sanktionslagstiftningen.

För det fall att det finns grundade misstankar om att lagstiftningen kringgås bör detta omedelbart anmälas till polis- och åklagarmyndighet. Det åligger tullverket att övervaka bestämmelser om in- och utförsel förbud. Tullverket, liksom andra myndigheters befogenheter begränsas givetvis av att dess verksamhet inte kan utsträckas till andra länder utan aktiv medverkan från berörda nationer. Även den allmänna opinionen, olika folkrörelser och icke-statliga organisationer har en viktig roll att spela när det gäller att övervaka sanktionsbestämmelserna.

När det gäller regeringens åtgärder på det internationella planet vill jag framhålla att företrädare för regeringen vid snart sagt varje tillfälle som ges tar upp frågan om sanktioner mot Sydafrika och vikten av ett internationellt samarbete för att det förhatliga apartheidssystemet skall avskaffas.

Anf. 2 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikeshandelsministern för svaret på min interpellation. Sverige är ett av föregångsländerna när det gäller handelspolitiska sanktioner mot Sydafrika. Detta är mycket värdefullt. Vi hoppas att dessa sanktioner skall få efterföljd i andra länder. Det är viktigt att de sanktioner vi inför fungerar väl, både för våra möjligheter att förmå andra

länder att tillämpa samma åtgärder och för åtgärdernas effektivitet. Sist men inte minst är det viktigt för trovärdigheten av vår sanktionspolitik här hemma.

Svenska medborgare måste kunna veta att t.ex. den frukt man köper i svenska butiker inte är sydafrikansk. Därför är de rapporter som kommit om att sydafrikanska produkter smugglas in i Sverige under annan ursprungsbe-teckning mycket oroväckande. Detta är inte bara ett svenskt problem. Man har också stött på problemet i utlandet. T.ex. har import till Sverige av betydande partier päron från Zambia rapporterats. I Zambia finns inga kommersiella päronodlingar, såvitt bekant. Det kan alltså knappast vara frågan om zambiska päron. Man måste då misstänka att de är sydafrikanska.

I Tyskland har förekommit stora partier äpplen som fått ursprungsbe-teckningen Nya Zeeland, medan man från nyzeeländskt håll inte känns vid några sådana leveranser just vid de tillfällena. Där har man ingen bojkottlagstift-ning som vi, men det finns en mycket aktiv opinion mot bojkott. Det kan därför finnas intresse för ommärkning.

Det är bra att tullen kommer att få utökade befogenheter i och med det förslag regeringen har lagt fram. Samtidigt är vi på det klara med att om vi skall komma till rätta med detta måste vi agera också utanför Sverige. När varor kommer hit med falsk ursprungsbe-teckning kan det vara svårt för tullmyndigheterna att konstatera om de verkligen kommer från det land beteckningen visar. Mycket tyder på att ommärkning sker i Västtyskland, Holland och också i Sydafrika. Man har exempelvis från Botswanas håll klagat på att druvor märkta Botswana dykt upp på europeisk marknad. Det går knappast att odla vindruvor med framgång i Botswana av klimatskäl.

Vi skulle alltså behöva spåra de partier som är misstänkta, se vad som kan ha hänt på vägen, varifrån de egentligen kommer och vilka risker för ommärkning som finns. Detta behöver naturligtvis ske i samarbete med polis- och tullmyndigheterna i andra länder, de länder som varit mellanstation-er vid transporten till Sverige. När jag efterfrågade internationella kontak-ter var det den typen av åtgärder jag syftade på. I svaret går utrikeshandels-ministern inte in på detta, utan mera på våra allmänna kontakter för att få stöd för bojkottåtgärder mot Sydafrika. De kontakterna är betydelsefulla och värdefulla, och vi är många som på olika sätt arbetar med detta. Men jag skulle gärna vilja höra om det finns några överväganden om kontakter på detta mer speciella område, alltså när det gäller att diskutera med länder som Västtyskland, Nederländerna och andra som kan vara berörda, hur man gemensamt skall kunna undersöka om ommärkning förekommer och vidta åtgärder för att förhindra ommärkning. Sydafrika kan det kanske vara svårare att diskutera med.

Herr talman! Jag tror att detta är mycket viktigt för trovärdigheten av vår sanktionspolitik mot Sydafrika, både här hemma och utomlands.

Anf. 3 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag håller helt och hållet med Pär Granstedt om att det är mycket viktigt att vår sanktionspolitik är trovärdig. Bakgrunden till att regeringen nu på riksdagens bord lägger förslag om ökade möjligheter för tullen att agera är att vi har nåtts av rykten, informationer som säger att den

svenska lagstiftningen kringgås. Detta är allvarligt för trovärdigheten.

Det står i propositionen att tullverket i kontrollarbetet kan utnyttja det samarbete man i dag har inom ramen för tullsamarbetsavtal med ett stort antal länder. Det är viktigt att man vid den svenska tullen har befogenheter och att man, när man misstänker oegentligheter, genom samarbete med andra tullmyndigheter kan få hjälp att spåra varorna och på det sättet kanske komma till klarhet. Det är möjligt att vi behöver bättre modeller för det arbetet. Kanske den utredning som också Pär Granstedt sitter i skulle kunna fundera kring hur vi kunde vara effektivare i detta praktiska samarbete.

Anf. 4 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det är naturligtvis bra att tullen har möjlighet att samarbeta med motsvarande myndigheter i andra länder. Givetvis kan detta diskuteras även i Sydafrikakommittén. Men jag tror att det i detta fall finns anledning för regeringen att ta särskilda initiativ. Det finns faktiskt rapporter som tyder på att denna typ av smuggling till Sverige har förekommit i en inte alldeles obetydlig skala. Det vore naturligt om regeringen gav vederbörande myndighet, tullen eller polisen, i uppdrag att undersöka de fall som redan har förekommit, framför allt för att få en bild av hur detta kan gå till och för att få ett underlag för att kunna vidta förebyggande åtgärder mot detta. Jag tror inte att man skall vänta på att det tas initiativ så att säga som ett led i tullens naturliga verksamhet. Detta är så allvarligt, och därför krävs det särskilda regeringsinitiativ.

Jag tror inte att vi behöver diskutera detta särskilt mycket i Sydafrikakommittén. Vad som krävs är en undersökning av misstänkta partier, det krävs kontakter med vederbörande länder för att man skall kunna undersöka detta ytterligare, och det krävs överenskommelser med regeringarna i dessa länder så att de vidtar åtgärder för att förhindra denna typ av ommärkning. Det finns alltså inte så mycket att utreda eller fundera över, utan vad som krävs är ett kraftfullt initiativ från regeringen, och jag hoppas att statsrådet skall vara intresserad av att ta ett sådant initiativ.

Anf. 5 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Som jag sade i mitt tidigare inlägg är jag väl medveten om att det är viktigt att vi kan följa upp Sydafrikalagstiftningen. Därför skall vi titta på hur vi skall kunna agera ytterligare i dessa frågor.

Anf. 6 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det där låter intressant, tycker jag. Jag hoppas att detta tittande också kommer att följas av handling. Och eftersom jag utgår från att regeringens intresse av att bibehålla respekten för vår sanktionslagstiftning är stor, ser jag med en viss förtröstan på framtiden på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1988/89:43 om bestrålningen av livsmedel

Anf. 7 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Görel Thurdin har frågat mig vad regeringen avser att göra i frågan om bestrålade livsmedel.

I Sverige förekommer inte bestrålning av livsmedel. Enligt livsmedelslagstiftningen får livsmedel inte behandlas med joniserande strålning utan tillstånd av livsmedelsverket. Något sådant tillstånd har aldrig givits. För importen av bestrålade livsmedel finns ingen motsvarande bestämmelse. Med hänsyn bl.a. till att många konsumenter känner oro för importerade livsmedel som har eller kan misstänkas ha bestrålats gav jag i november 1987 en särskild utredare i uppgift att utreda frågan om import av bestrålade livsmedel. Utredarens slutrapport presenterades i november i år.

I denna konstateras att det i Sverige inte finns något behov av bestrålning som konserveringsmetod. Utredaren föreslår att import av bestrålade livsmedel skall förbjudas. Jag kommer att ta upp frågan om bestrålning av livsmedel i den proposition om livsmedelskontrollen som regeringen avser att inom kort överlämna till riksdagen. Bestrålning förekommer i flera av de länder från vilka vi importerar livsmedel. Jag ser det därför som angeläget att det så snart som möjligt blir förbjudet att importera livsmedel som har bestrålats. Detta skulle vara möjligt genom att man följer utredarens förslag. Med hänsyn till detta anser jag också att det nuvarande inhemska tillståndskravet i livsmedelsförordningen bör ersättas med ett generellt förbud. Härvid kommer också våra interna åtaganden att beaktas vad gäller utrikeshandelsaspekterna.

Görel Thurdin frågar i sin interpellation vid vilka anläggningar det finns möjlighet att bestråla livsmedel i Sverige. detta med anledning av att Sveriges första anläggning för industriell elektronbestrålning nyligen invigts i Kopparberg. Ytterligare en motsvarande anläggning håller på att uppföras i Jönköping. Görel Thurdin befarar att livsmedelsbestrålning kommer att ske vid dessa anläggningar. Jag vill upprepa att för att bestrålning av livsmedel skall få ske krävs i dag ett tillstånd av livsmedelsverket och att något sådant tillstånd inte har givits. Som jag nämnt anser jag att tillståndskravet bör ersättas med ett generellt förbud. Med en sådan ändring kommer även bestrålning av livsmedel i Sverige att förbjudas.

I foderlagstiftningen finns inte något krav på tillstånd för bestrålning.

Enligt uppgift från lantbruksstyrelsen förekommer för närvarande ingen import av bestrålade foder. Bestrålning av foder i Sverige har inte heller varit aktuell. Det är lantbruksstyrelsens uppgift att löpande följa utvecklingen och att vid behov vidta åtgärder. Enligt lantbruksstyrelsen finns det för närvarande inte skäl att förbjuda eller kräva tillstånd för bestrålning av foder. Utvecklingen måste emellertid följas också i detta avseende.

Då Görel Thurdin, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Ingbritt Irhammar fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 8 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret på Görel Thurdins interpellation. Interpellationen föranleddes av det informationsmaterial som har spritts i samband med ett seminarium här i Sverige förra månaden om industriell elektronbestrålning. På detta seminarium informerades det om Sveriges första anläggning för industriell elektronbestrålning i Kopparberg, vilken skall kunna utföra strålbehandling på många områden, bl.a. på plast, gummi och glas. Men det sägs också att anläggningen klarar att bestråla även fodermedel, livsmedel och utsäde. Så stod det i informationsmaterialet. Enligt detta informationsmaterial kan det ibland vara nödvändigt att erbjuda patienter steril föda och att man därför skulle behöva bestråla livsmedel. Det sades även att fodermedel ofta är starkt infekterade, bl.a. av salmonella. Genom bestrålning kan salmonella lätt elimineras. På detta sätt gjordes det alltså på detta seminarium reklam för den första svenska bestrålningsanläggningen.

Det skapar naturligtvis oro om man utgår från att man på denna anläggning skall kunna bestråla foder och livsmedel. Tydligt har man varit osäker på eller okunnig om vilka politiska ställningstaganden som har gjorts på dessa områden. Därför är det mycket glädjande att Mats Hellström nu säger att regeringen ämnar införa ett generellt förbud mot bestrålning i Sverige. Vi i centern har länge krävt det, och jag tycker därför att det är mycket glädjande att detta besked kommer och att det skall följas av ett förbud mot import av bestrålade livsmedel. Jag utgår från att det inte kommer att finnas några oklarheter på detta område och att jag har tolkat detta på ett riktigt sätt.

En annan intressant sak som man kan läsa i svaret är: "Härvid kommer också våra interna åtaganden att beaktas vad gäller utrikeshandelsaspekterna." Detta måste betyda att Mats Hellström inte anser att detta kommer att strida mot GATT-avtalet. Jag tänker på detta just mot bakgrund av debatten i går om päron och äpplen, där det sades att Sveriges krav, som är hårdare än omvärldens, skulle strida mot GATT-reglerna och att vi i Sverige därför inte kunde ställa dessa krav. Men jag tolkar Mats Hellströms svar som att vi kan ställa dessa hårda krav när det gäller bestrålning av livsmedel och foder. Är det riktigt uppfattat, Mats Hellström?

Det som återstår att oroa sig för efter detta svar gäller fodret. Såvitt jag förstår ställde sig regeringen bakom lantbruksstyrelsens syn på att det i dag inte finns anledning att förbjuda bestrålning av foder och att det inte heller skall behövas tillstånd för att bestråla foder. Jag har talat med de personer på lantbruksstyrelsen som behandlar dessa frågor och fått svaret att de trodde att det inte skulle vara ekonomiskt intressant att bestråla foder och att de därför inte ansåg att det fanns anledning att förbjuda det. Frågan är om anläggningen i Kopparberg och anläggningen i Jönköping kommer att leda till att det blir ekonomiskt intressant. Det behöver kanske ges signaler till dem som driver dessa anläggningar just med tanke på att de har gått ut och gjort reklam för detta.

Avslutningsvis vill jag fråga om industrin nu kan utgå från att det blir fritt fram att bestråla foder och utsäde, eller kan Mats Hellström ge ett klart besked om att detta kommer att vara förbjudet?

Anf. 9 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Det är alldeles utomordentligt att jordbruksministern så klart och tydligt tar avstånd från bestrålning av livsmedel. På detta område finns det helt klart konsensus i hela det svenska samhället, och det gläder oss. Därför blir jag litet orolig när jordbruksministern börjar tala om foder, som ju är mat för djur. Det föreligger ju ingen principiell skillnad mellan djur och människor i det avseendet. De förbud som gäller för livsmedel måste därför även gälla djurfoder.

Bestrålning av livsmedel och foder förutsätter kärnkraft, eftersom de bestrålade substanserna är restprodukter från upparbetat kärnavfall. Att över huvud taget acceptera någon form av bestrålad mat är detsamma som att säga ja till kärnkraft. Eftersom vi bestämt oss för att senast år 2010 ha avvecklat kärnkraften, vill jag vädja till jordbruksministern att se till att samma stränga bestämmelser införs för foder som gäller för livsmedel. Det räcker inte med att bara följa utvecklingen. Det är lika bra att sätta stopp nu. Det är bra om vi handlar innan det händer något.

Från miljöpartiet ser vi fram mot konkreta förslag från jordbruksministern när det gäller förbud mot bestrålat foder.

Likaså vill jag uttrycka min oro över den information som vi fick här av Ingbritt Irhammar om att man kan bestråla utsäde. Det är klart olämpligt att över huvud taget använda någon form av bestrålning i detta sammanhang. Vi bör av olika skäl se upp med bestrålning, inte minst med tanke på det jag nämnde om kärnkraften, eftersom vi ändå har bestämt oss för att avveckla den. Det finns ingen anledning att vi så att säga importerar det som vi har bestämt oss för att bli av med.

Jag är också glad över att det tydligen blir möjligt att undvika att komma i klammeri med GATT-bestämmelserna, som Ingbritt Irhammar också påpekade.

Vi hade i går en intressant diskussion om äpplen och päron. Jag uttryckte då stor förvåning över att socialdemokraterna och folkpartiet kunde se på det sätt som de gör. Men den diskussionen lär vi få återkomma till. Jag hoppas verkligen att jordbruksministern redan från början sätter stopp för alla former av bestrålning av såväl foder som utsäde.

Anf. 10 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Skillnaden mellan diskussionen om bestrålning av livsmedel och den diskussion vi förde i går om äpplen och päron är att vi här utgår från ett konsumentintresse och en hälsoaspekt. Det skall vara likvärdiga regler för produkter oavsett om de är svenska eller importerade. Flera partier, inkl. centern, tog i går upp produktionsmetoderna i andra länder. Dessa har oftast en häring på de allmänna arbetsmiljöreglerna i vederbörande land, och där finns ett producentintresse som man också vill skydda. Det kan man inte göra enligt GATT-reglerna. Det är distinktionen. Konsumentens hälsa beaktas redan i dag i den kontroll vi har, där alltså reglerna skall vara likvärdiga för inhemska och importerade livsmedel. Diskussionen därvidlag gäller att få bättre kontroll, men principen är alltså likvärdighet.

I det här sammanhanget kan man inte beakta producenternas intresse av att inte behöva konkurrera med producenter i andra länder, som kanske av

arbetsmiljöskäl eller allmänna miljöskäl tillämpar metoder som gör deras produktion billigare. Men här talar vi om konsumentintresset och hälsoaspekten.

Jag upprepar att lantbruksstyrelsen skall vara vaksam beträffande foder. Lantbruksstyrelsen har att utgå från foderlagen. Man kan införa förbud om det är befogat med tanke på djurs hälsa. Därför har företagen naturligtvis inget skäl att tro att det är fritt fram. Som jag sade i interpellationssvaret kommer propositionen att gälla livsmedelslagen, där vi diskuterar dels konsumentens hälsoaspekt, dels konsumentaspekten mer allmänt.

Bestrålning av mat medför, förutom osäkerhet kring hälsoaspekten, också att man slår ut naturliga signalsystem, som konsumenten skall känna av. Om en vara börjar lukta illa och kanske missfärgas är det en varning för att varan börjar bli gammal. Sådana signalsystem, som är naturliga och som bör finnas, slås ut vid bestrålning, vilket ger oss konsumenter missledande information om vad vi äter och medför att vi därmed kan få dålig mat. Konsumentaspekten har rimligen att göra med oss människor när vi köper och lagar mat. Konsumentaspekten är ju inte aktuell för djuren, däremot är naturligtvis hälsoaspekten viktig för djuren. Djurens hälsoaspekt lyfts fram i foderlagen. Där finns alltså skillnaden mellan hur vi skall tackla bestrålningsfrågan: För oss människor gäller både hälso- och konsumentaspekten, för djuren hälsoaspekten.

Anf. 11 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Om vi utesluter vegetarianerna är vi alla andra, dit jag räknar mig, faktiskt intresserade av djurens hälsa och foder, eftersom vi är med i kedjan när vi äter kött. Så det är fråga om ett verkligt konsumentintresse för oss alla som inte avstår från köttmat.

Något om GATT. Frågan hur vi skall se på miljö- och hälsoaspekterna när det gäller livsmedel är mycket bred. Jag kan inte riktigt förstå hur man från regeringens sida kan skilja på olika produktionsmetoder och säga att de metoder som vi inte använder i Sverige och de bekämpningsmedel som vi inte tillåter inte alltid behöver skada. Det talas om bättre och utökad kontroll, men här måste till en specialkontroll på sådant som vi inte använder här. Det är ganska troligt att kemikalier i stora mängder, oavsett vad de heter, är skadliga för vår hälsa. Om sådana finns i druvor som är odlade någonstans söderut, kan vi utgå från att de är skadliga för vår hälsa. Som jag ser det måste här till stora undersökningar om kemikalier och bekämpningsmedel som används av andra, men som vi inte använder.

Jag kan inte heller se hur man kan skilja på konsumentintresset och hälso- och miljöaspekten. Miljöaspekten gäller ju oss alla på bred front. Om vi inte använder medel som förstör vårt havsvatten, är det inte bättre att sådana används i Tyskland, rinner ut i havet och förstör vattnet. Det är precis samma havsvatten som det vi använder här. Om vi förbjuder medel av miljöskäl, blir det inte bättre om vi tillåter import från Polen och Tyskland, där man förstört miljön – låt vara att dessa länder ligger på andra sidan havet.

Hur man alltså kan skilja dessa frågor har jag mycket svårt att inse. Egentligen har vi alla stort internationellt ansvar. Vi borde eftersträva samma stränga miljökrav överallt, inte bara av hälsoskäl utan också av miljöskäl, när det gäller kemikalieanvändning.

Prot. 1988/89:37
2 december 1988

*Om bestrålningen av
livsmedel*

Beträffande foder och utsäde fick jag veta från lantbruksstyrelsen att det i dag inte finns sakliga skäl som gör att man är tveksam till att införa förbud, men man är osäker. Jag tror att vi måste följa utvecklingen på området. Läkartidningen t.ex. har tagit upp frågan.

Anf. 12 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Hela GATT-systemet är litet egendomligt. Det är en allmän överenskommelse om handelsvillkor. I den värld vi lever i nu måste det vara rimligt att faktiskt också börja beakta att handelsvillkoren har med vår miljö att göra.

I det internationella sammanhanget gör man det alldeles för lätt för sig, genom att bara se på de rent ekonomiska konsekvenserna av handlingsmönstret, när det finns så mycket annat som verkligen påverkar vårt liv. När jag lyssnar på debatten i detta forum får jag ibland uppfattningen att det bara är pengar som betyder något, allt det andra glöms bort. Det är mycket beklagligt.

För många av oss gäller matens kvalitet inte bara det fysiska innehållet, som man kan mäta med olika instrument. Det sätt på vilket maten har producerats har faktiskt en avgörande betydelse för vad vi tycker om den mat vi äter. Det är viktigt för oss att veta att maten har producerats på ett bra sätt och att produktionsmetoderna inte har förstört natur och miljö och skadat människor. Det är mycket viktiga aspekter, och de måste få lov att komma in i debatten.

Jag tror att det är dags att vi från svensk sida tar upp dessa frågor med GATT. Vi skall diskutera detta på allvar och tala om att det finns andra aspekter på detta än bara pengar. Jag hoppas att jordbruksministern kan föra fram detta budskap till Kjell-Olof Feldt och till andra i regeringen om att det är dags för ett nytänkande på detta område. Vi kommer att kunna göra oss själva och våra handelspartner mycket stora tjänster inför framtiden, om vi kan lyfta fram dessa aspekter och föra fram dem med tyngd. Detta är inte bara en teknikalitet, utan det är en djup och stark känsla som finns hos hela det svenska folket. Mat och livsmedel är mer än pengar.

Anf. 13 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag trodde inte att diskussionen skulle handla om annat än bestrålning. Jag skall emellertid försöka svara på de andra frågorna också.

Visst har vi, men skall i än högre grad ha, en specialkontroll av kemiska ämnen i vår mat. Det gäller sådana ämnen som inte är aktuella i Sverige eftersom de – som Ingbritt Irhammar säger – kan härröra t.ex. från besprutning av vindruvor och andra produkter som inte finns här. En sådan kontroll görs, och den kommer att utökas.

Däremot finns det självfallet också bekämpningsmedel som inte är farliga för hälsan, men som inte används i Sverige. Det kan t.ex. gälla medel som används för att bekämpa sjukdomar som drabbar apelsiner och druvor. I Sverige har vi sådana klimatförhållanden att det inte är aktuellt. Man får således göra en åtskillnad mellan det som inte är farligt för hälsan, och det som är farligt. När det är risk för hälsofaran, går man redan nu in med specialkontroller. Vi återkommer som sagt till en proposition om detta om

några veckor, och talar om hur vi ytterligare skall öka kontrollen.

När det sedan gäller distinktionen mellan den diskussion som fördes i går och den som förs i dag, är det produkten det handlar om. Det är konsumenternas intresse för produkten och hälsointresset som möjliggör ett importstopp, om det finns ämnen eller har ägt rum en behandling som inte är acceptabel och som förändrar produkten.

Vi kan däremot självfallet vara överens om att det inte är bra att vissa behandlingsmetoder och vissa produktionsmetoder leder till att det läcker ut gifter i våra hav. Vi förbjuder då sådan behandling i Sverige. Vi inför t.ex. stränga restriktioner för kväveanvändning. Det är beklagligt om man i andra länder inte har lika stränga restriktioner på produktionsmetoderna, så att det läcker ut mer gifter i haven. I internationella miljösammanhang försöker vi arbeta för att dessa länder skall skärpa sina regler.

Det är dock enligt GATT-reglerna inte möjligt att med hänvisning till sådana faktorer stoppa handel med produkter från landet. Det finns inte heller några särregler för livsmedel i förhållande till alla andra produkter. Den stora handeln sker ju med industrivaror. Samma frågeställningar blir aktuella även på det området.

Arbetsmiljoreglerna i Storbritannien torde i en rad avseenden t.ex. vara svagare än dem som vi pålägger producenterna i Sverige. Det är emellertid inte ett motiv för att vi skulle kunna stoppa importen av verkstadsprodukter från Storbritannien.

Detta är således skillnaden mellan vad man kan göra och inte kan göra. Vi kan inte stoppa import med hänvisning till att det förekommer produktionsmetoder i ett land och att dessa metoder ger negativa konsekvenser för miljön eller för annat i landet. Däremot kan vi hindra import på grundval av de egenskaper som de produkter och den mat som vi fysiskt skall inta har.

Carl Frick tar därutöver upp frågan om etiska överväganden. Inför de GATT-förhandlingar som börjar i Montreal nästa vecka driver de nordiska länderna, och även andra länder, frågan om att GATT skall ta upp de gräzonsområden som har uppstått genom att en ny teknologi har tillkommit. Det gäller t.ex. genteknik och hormonbehandling. Man skall i GATT-sammanhang försöka få fram regler som mot etisk bakgrund möjliggör restriktioner vid import.

Jag tänker, som sagt, framför allt på genteknik och hormonbehandling. Hormoner har i och för sig också hälsoaspekter, och de kan vara hälsofarliga. Som vi ser det finns det också en etisk aspekt på att det tillsätts främmande hormoner. Det finns t.ex. även muslimska restriktioner mot köttimport. I de pågående GATT-förhandlingarna förespråkar de nordiska länderna, och andra länder, att man skall föra in etiska överväganden av den typen. Detta gäller emellertid områden där det har kommit till ny teknik som inte fanns förut – genteknik, hormonteknik osv.

Slutligen vill jag säga till Ingbritt Irhammar att om bestrålning av foder skulle innebära att det sedan vidare i kedjan också blir negativa effekter på människors hälsa, skall det naturligtvis inte tillåtas. Det skall inte heller tillåtas om det blir negativa effekter på djurens hälsa. När det gäller utsäde är frågan knappast aktuell. Såvitt jag har förstått gör nämligen bestrålningen att utsädet blir sterilt. Det skulle således motverka själva syftet med att över huvud taget använda utsäde.

Anf. 14 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Det skulle vara bra med ett ännu klarare besked till de människor som har hand om de nya industriella bestrålningsanläggningarna. Det vore bra om de fick besked om att det aldrig är lönt för någon att komma och be om att få bestråla foder, eftersom det varken är regeringens eller riksdagens mening att det skall vara tillåtet. Då skulle man inte behöva skriva ut i sina reklambroschyrer att man även klarar av det. Det finns ingen anledning att göra reklam för någonting som inte kan bli aktuellt.

En annan fråga gäller faran med bestrålningsanläggningarna. Hur tänker regeringen följa upp detta? På grund av dessa bestrålningsanläggningar kan det också uppstå miljörisker för omgivningen. Detta kommer att bli ett nytt problem för oss i Sverige, eftersom vi inte har haft det tidigare. Har regeringen tänkt följa upp och ge några restriktioner när det gäller yrkesrisker för livsmedelsarbetarna och farliga transporter med radioaktivt material som skall användas i behandlingen?

Andre vice talmannen anmälde att Carl Frick anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 15 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Det är helt riktigt, Ingbritt Irhammar, att bestrålningsarbete innebär risker för den som arbetar med det, om inte mycket stränga krav iakttages. Detta belyses också i den särskilda utredarens rapport som avlämnades i november. En annan aspekt är att det inte är radioaktiviteten i sig som skapar eventuella hälsorisker, utan det är i så fall vad som sker i maten när den bestrålas. Däremot är det helt riktigt att radioaktiviteten naturligtvis medför omfattande hälsorisker för dem som arbetar i dessa anläggningar, om inte oerhört hårda krav iakttas. I det avseendet är det självfallet helt nödvändigt att utomordentligt kraftfullt följa upp arbetsmiljöaspekterna.

De industrier som har sådana anläggningar och använder dem för andra syften, men som talar om foder i sina reklambroschyrer, kan inte räkna med att det är fritt fram. I detta sammanhang har jag uttryckt att lantbruksstyrelsen skall ha sin uppmärksamhet fäst på denna fråga, och den har att utgå ifrån foderlagens bestämmelser. Det är beskedet på den punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1988/89:N12–N14 till näringsutskottet

5 § På förslag av andre vice talmannen beslöt kammaren kl. 10.39 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00, då de till dagens bordläggning aviserade utskottsbetänkandena väntades föreligga.

6 § Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00 under ledning av talmannen.

Prot. 1988/89:37
2 december 1988

7 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1988/89:FiU4 Ny riksbankslag och ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret

1988/89:FiU5 Sedlar och mynt

1988/89:FiU11 Höjning av Sveriges kapitalinsats i Världsbanken (IBRD)

Skatteutskottets betänkanden

1988/89:SkU6 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Bulgarien

1988/89:SkU14 Förlängning av totalisatorskatten m.m.

Justitieukskottets betänkanden

1988/89:JuU6 Sexuella övergrepp mot barn, m.m.

1988/89:JuU7 Resning

1988/89:JuU9 Delgivning

Lagutskottets betänkanden

1988/89:LU7 Vissa associationsrättsliga frågor

1988/89:LU11 Jäv för konkursförvaltare

Utrikesutskottets betänkanden

1988/89:UU4 Nedrustning

1988/89:UU6 Mänskliga rättigheter

1988/89:UU15 Internationella överenskommelser mot export av miljöfarlig verksamhet, avfall och produkter till u-länder

Utbildningsutskottets betänkanden

1988/89:UuU5 Vissa högskolefrågor

1988/89:UuU6 Forskningsfrågor m.m.

Trafikutskottets betänkande

1988/89:TU4 instansordningen enligt yrkestrafiklagstiftningen, m.m.

Jordbruksutskottets betänkanden

1988/89:JoU5 Hornborgasjön

1988/89:JoU7 Plantskoleväxter m.m.

1988/89:JoU8 Forskning

1988/89:JoU9 Skyddet av utrotningshotade djur

1988/89:JoU10 Jakt

Näringsutskottets betänkande

1988/89:NU5 Praktikkrav för revisorer

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 2 december

1988/89:91 av *Ingbritt Irhammar* (c) till justitieministern om åtgärder mot ungdomsvåldet:

Justitieministern försöker undvika T-centralen. Rikspolischefen vill inte släppa in sina barn till centrala Stockholm ens när de blir tonåringar. Dessa uppgifter har framkommit i artiklar i kvällspressen. Det gäller bl.a. personer med tillgång till tjänstebil och med personligt skydd.

Det är samhällets skyldighet att tillse att den enskilde medborgaren kan, utan att behöva känna rädsla, vistas ute på gator och torg alla tider på dygnet. Verkligheten är en annan. Våldet breder ut sig. Rädslan ökar hos enskilda personer i alla åldrar. Problem av detta slag är inte specifika enbart för våra storstäder, utan de förekommer även i mindre städer och tätorter.

Hur skyddar samhället den enskilde medborgare som inte har möjligheter till alternativ i lika hög grad som tidigare nämnda fall? Om inte förutsättningar finns genom en god ekonomisk situation som möjliggör alternativa transporter, hur skall då den enskilde medborgaren lösa sitt problem med att inte våga gå ut på kvällar och nätter?

Våldet, framför allt bland ungdomar, har ökat och fortsätter att öka i en takt som samhället inte klarar av att hantera med nuvarande resurser. I dag är det ofta så, att ungdomar i storstäder inte vågar åka in till stan kvälls- och nattetid, utan att se till att man har t.ex. en kniv med sig som säkerhet och försvar. Den knivlag som införts av riksdagen är inte tillräcklig för att polisen skall ha möjlighet att ingripa mot bärande av kniv på allmän plats. Det krävs en lagändring så att polisen ges reella möjligheter att ingripa.

Polisen har stora vakanser och personalbrist. Detta beror till stor del på att en långsiktig polisresurspolitik har saknats från regeringens sida. Centerpartiet har tidigare framfört kravet på att antalet utbildningsplatser vid polishögskolan skall utökas i den omfattning som rikspolisstyrelsen har begärt. Det är för mig förvånande att man från regeringens sida enbart talar om problemet med polisbristen utan att göra slag i saken och tillse att utbilda så många poliser som det behövs.

Min fråga till statsrådet i anledning av det som framförts ovan är:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att minska våldet, framför allt bland ungdomar, och göra det möjligt för de enskilda medborgarna att våga vistas ute på gator och torg oavsett tidpunkt på dygnet?

Meddelades att följande frågor framställdes

Meddelande om frågor

den 1 december

1988/89:320 av *Annika Åhnberg* (vpk) till jordbruksministern om stöd till alternativodlare av frukt:

I valrörelsens elfte timme presenterades av jordbruksministern ett förslag till ekonomiskt stöd till alternativ odling, ett omläggningsstöd. En arbetsgrupp på lantbruksstyrelsen har nu kommit med ett förslag till regeringen. Ett angeläget område som inte alls berörs i förslaget är fruktodlingen.

Hur skall fruktodlare som vill odla alternativt få stöd för en omläggning?

1988/89:321 av *Jan Strömdahl* (vpk) till kommunikationsministern om järnvägsförbindelserna mellan Göteborg och Oslo:

Motorvägsbygget på västkusten har stoppats av naturresurshushållningsskäl. Det aktualiserar behovet av en utbyggd järnväg.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Ämnar regeringen vidta några åtgärder för att forcera upprustningen av järnvägsförbindelserna på västkusten mellan Göteborg och Oslo?

1988/89:322 av *Kaj Nilsson* (mp) till miljö- och energiministern om den planerade plastfabriken i Stidsvig:

I Stidsvig, Kristianstads län, har Citeco AB sökt och fått tillstånd för drift av en plastfabrik, varvid styren under två års tid kommer att släppas ut orenat i luften.

I likhet med ett parallellfall i Torshälla hotas bl.a. eleverna i en skola i närheten av verksamheten. En stark opinion har mobiliserats mot projektet. Ett lokalt politiskt parti har överklagat ärendet i alla instanser, inkl. regeringen och hos denna begärt verkställighetsförbud mot länsstyrelsens beslut.

Under rådande omständigheter kommer fabriken att byggas, eftersom ärendet vinner laga kraft fr.o.m. i dag. Före valet utlovade ordföranden i Klippans arbetarkommun att plastfabriken inte skulle komma till stånd.

Är miljöministern beredd att uppfylla vallöftet och stoppa den hälsovådliga verksamheten som Citeco AB tänker sätta i gång?

Prot. 1988/89:37 10 § Kammaren åtskildes kl. 14.01.
2 december 1988

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren